

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ūdwaža daraže).
Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

Парлямантызм і соцыялізм уміраюць — корпоратызм нараджаецца.

Панта рэі — ўсёплыве — сказаў старадаўны грэцкі філосаф. І прыда, на сьвеце ўсё не стаіць на мейсцы, а плыве і дзелі таго, што плыве — зьмяняецца. Не зьмяняюцца толькі аснаўныя законы прыроды — фізычныя і этычныя, а рэшта — гэта бесперастанны рух і перамена жыцця з старых у новыя, або прынамсі з адных у іншыя формы.

Гэтую зьменнасьць на сьвеце асабліва ясна бачым у сучасным жыцці грамадзка-палітычным. Яшчэ ўчора Польшч і Масква былі заклітымі ворагамі, а сьняняны ўжо знаходзяцца ў дружбе. Яшчэ ўчора Польшч і Нямеччына бязмала вайной сабе гразілі, а сьняняны ўжо думаюць, як будучы прымаць у Варшаве нямецкага міністра прапаганды гітлераўскага Гебеляса. Яшчэ ўчора Нямеччына і Італія чуць не цалаваліся, але хутка, з прычыны прадусім Аўстрыі, любоў гэта іх бадай сусім астыла. Яшчэ ўчора француска-польскай прыязні здавалася і вадой не разліць, а сьняняны ўжо яе як-бы і няма сусім, бо Польшч свае прыгожыя вочы зьвярнула на нямецкага гітлераўца, а Францыя — на маскоўскага бальшавіка. Яшчэ ўчора бальшавікі паялі песні аб народнай свабодзе Беларусаў, аб зямлі для іх, аб культуры і сапраўды нешта па-зытыўнае ў гэтым кірунку рабілі, а сьняняны аж пыл курыць, як трэпляць няшчасную Беларусь. Гэтай-жа самай Беларусі «добрыя» людзі прад вайной ўжо даўно былі труну прыгатаваўшы, а яна тымчасам жыве і жыве ды яшчэ, ня глядзячы на прасьлед, шторааз больш набірае сіл і шторааз галасней протэстуе проці пагвалчання правоў сваіх. І гэтак далей можна паказваць на факты проста даўняй нясталасці і зьменнасьці ў міжнароднай сучаснай палітыцы.

Але сучаснае міжнароднае грамадзка-палітычнае жыццё дастарчае нам адзін факт, які можа асабліва яскрава пацвярджае праўду, што на сьвеце сапраўды: панта рэі — ўсё плыве, зьмяняецца і перараджаецца. Гэтым фактам зьяўляецца тое, што сьняняны парлямантызм і соцыялізм уміраюць, а на іх месца родзіцца корпоратызм.

Яшчэ да вайны, а крыху і па вайне парлямантызм ува ўсёй Эўропе лічыўся найлепшай і найбольш паступовай формай грамадзка-палітычнага ладу. За гэтай формай былі ўсе так званыя лепшыя і паступовыя людзі.

Сутнасьць гэтага парляманскага ладу ў тым, што ў справах грамадзка-палітычных валадаром яўляецца дэмакратыя, увесь народ. Голасам гэтага народу ёсць соймы, парляманты, прад якімі адказныя ўрады, прэзыдэнты і каралі.

Але затым, што дэмакратыя ёсць розная, затым, што ў народзе ёсць грамадзкія класы, дык пры парляманскім ладзе існуе часта цэлы рад розных — усё дэмакратычных, хоць на словах — партыяў, якія фактычна і кіруюць грамадзка-палітычнымі справамі народу.

Асаблівай парляманскай партыяй была да апошняга часу так званая дэмакратыя соцыяльная, або соцыялісты-марксісты. Партыя гэта ў розных краях Эўропы тварылася і працавала бадай выключна сярод фабрычных работнікаў. Партыі соцыялістаў розных краёўлучыліся ў адну міжнародную арганізацыю. Мэта соцыяльнай дэмакратыі — пролетарская, пазбаўленая ўласнасьці прыватнай, збудаваная на грубах асновах матэрыялізму, дзяржава. Галоўная дарога да гэтай мэты — парлямант, які заўсёды ў прававерных эсдэкаў меў вялікую пашану, у якім яны апошнім часам часта мелі нават большае ігралі першую скрыпку.

Аднак з увяджаньнем свайго пролетарскага парства соцыялісты заўсёды былі асыярожны, не сьпяшаліся і, усьцяж крытыкуючы — да таго часта дужа добра крытыкуючы — сучасны грамадзка-капіталістычны лад, якім парлямантызм жывуўся і згадзіўся, усё чакалі, калі парства соцыялізму прыдзе само. Шырокія работніцкія масы, асабліва дзякуючы няміласэрнай крытыцы соцыялістымі капіталізму, гарнуліся да іх ахвотна і яны былі ўжо апошнім часам стварыўшы паважную сілу. Аднак само не рабілася нічога, а дзе соцыялісты і адважваліся брацца за работу каля будовы новага, лепшага грамадзка-палітычнага ладу, дык у іх проста ня выходзіла нічога. Вышла ў выніку так, што соцыялісты гэта майстры часта прыгожых гутарак, а парляманты, нават у якіх да соцыялістаў належала верхавадства — гэта няздатная да творчай працы гаварылі.

Прышоў урэшце крызіс і капіталізму і парлямантызму, аразам з гэтым і соцыялізму, слабасць якога аказалася ўва ўсёй поўні. Спробы будаваньня гра-

мадзка-палітычнага ладу на асновах соцыялізму давалі шырокія масы людзей яшчэ да большай бяды, як раней, што ясна бачым на прыкладзе ў С.С.Р.Р.

Парляманты так-жа пачалі развальвацца і ў сваіх грузах хаваць і соцыялістаў. Яскравыя прыклады: Італія, Нямеччына, Аўстрыя, Латвія, Баўгарыя і іншыя краі.

Словам, на вачах нашых умірае парлямантызм з сваімі рознакімі партыямі, а ў іх ліку і соцыялізмам, а на іх месца нараджаецца новая форма, новы ідэал грамадзкага і палітычнага ладу, корпоратызм, які — хоць кожная сваім спосабам — уводзяць сьняняны ў жыццё ўспомнены дзяржавы.

Сутнасьць корпоратызму, як грамадзкага ладу, у тым, што валадараць грамадзка-палітычным жыццём не палітычныя партыі і часта да гэтага сусім непрыгатаваныя прадстаўнікі іх, а валадараць грамадзкія арганізаваныя адзінкі — корпарацыі. Соцыялізм і — насколькі ў іх руках быў — парлямант, імкнуліся да таго, каб знішчыць усе грамадзкія класы і стварыць з людзей бяздомных, пазбаўленых усякай ўласнасьці пролетараў. Корпоратызм-жа нікога ня думае ані нішчыць, ані касаваць прыватную ўласнасьць, бо якое права мае хто рабіць гэта? — а імкнецца да таго, каб усе грамадзкія класы: сяляне, работнікі, купцы, фабрыканты, а так-жа розныя арганізацыі, прафэсыі, коопэрацыі і г. д. злучыць у адну вялікую арганізацыю для агульнага добра. У гэтым ладзе паасобныя корпарацыі маюць пасылаць сваіх прадстаўнікоў у галоўную адміністрацыйную корпарацыю, якая рупіцца аб правільнай вытворчасці, аб падзеле вытворства, аб належным рэгуляваньні, а часам і аб арганізаваным прыватнай ўласнасьці, аб грамадзкай справядлівасці і бясьпечнасьці, аб дабрабыце ўсіх і прадусім аб тым, каб ня было грамадзкіх гультаяў, што жывуць з чужой працы, а каб усе працавалі для агульнага добра.

Палітыка ў гэткай дзяржаве зводзіцца бадай выключна толькі да бясьпечнасьці дзяржавы як вонкавай, так і ўнутранай.

Словам, парлямантызм, капіталізм, а з імі разам і соцыялізм уміраюць, а на іх месца родзіцца новы сучасны ідэйны грамадзка-палітычны рух — корпоратызм.

Ня іншы шлях, здаецца нам,

КНІГАПІС.

Міхась Машара — „Насонечны бераг!“
Зборнік вершаў. Вільня 1934. Выд.
Ст. Глякоўскага і Я. Найдзюка,
бач. 80, 20×14.

Паява на рынку новай беларускай кніжкі ў сучасных варунках — гэта сапраўды нешта асаблівае і радаснае. Дык з прыемнасьцяй вітаем зборнік вершаў „Насонечны бераг!“ і хоць катэгорыя знаёмім з ім беларускае грамадзянства.

Вонкавы бок удалы, як ня трэба лепш. Вокладка друкаваная двума фарбамі, на ёй абразок мастака Сяргіевіча — лодка з распушчаным вятругом, а на ёй вясляр, які бадзёра працуе вёсламі, плывучы праз узбураныя хвалі, добрая папера, чыстая друкарская работа. Усё гэта жывы доказ эстэтычнага пачуцця і выдаўцоў і друкароў. Назоў зборніку вершаў, як убачым ніжэй, дужа ўдатна характэрны пазію аўтара.

Атрымаем першыя бачыны. Зьмест папярэдняе фатаграфія пазта — аўтара Міхась Машара. Выглядае ён на чалавека дабрадушнага, з яснай душой, акрыленай верай у лепшае заўтра беларускага народу. Пры нагодзе прыпамінаем, што Міхась Машара, — гэта самавук, вясковы пролетар, паэт-самародак. Піша ён вершы не для забавы, і не для тата, каб з гора выплакацца, і не для таго, каб працінаць бяздольна сваё асабістае і народнае, і не для таго, каб толькі любавалася красой, а прадусім для таго, каб выявіць прад народам сваю няўхільную веру ў лепшае заўтра Беларусі. Гэткае вера — гэта галоўны тон у вершах Машары. Машара — гэта паэт веры ў перамогу праўды і добра на сьвеце. Дужа ўдатна характэрны ўсё творства яго першы верш зборніку „Наперад“, у якім між іншым чытаем:

...Праз цемру, праз сон і ману
Вяслуйма на сонечны бераг,
Там створым мы праўду сваю!

А праўда гэта прыдзе не сама сабой, ня толькі дзеля песняў і пажаданьняў паэта, але праз працу і барацьбу:

Прэцёўныя рукі і грудзі —
І гібкі, і моцны, браты.
Даволі цяпеці! Мы людзі.
Наперад! У вяр барацьбы!

...Наперад! там сонца сьмяецца!
Наперад! Да сонца, туды! (бач. 3).

Уся кніжыца падзелена аж на дзесьць невялічкіх разьдзелаў. Замнога! Здаецца нам, што гэныя разьдзелы значна можна было скараціць і ўсім вершам даць сваё месца. Загалоўкаў разьдзелы ня маюць, аднак можна лёгка дагадацца, што за падставу падзелу кніжыцы на разьдзелы служылі: народна-беларуская ідэалёгія, матывы соцыяльныя, жыццё сьля, перажываньні ў вастросе, прырода ў кожнай перы году і розныя асабістыя настроі.

У кожнай бадай катэгорыі сваіх вершаў Машара астаецца верным сабе, астаецца паэтам веры, паэтам

як шлях корпоратызму, пры тым на асновах хрысьціянскай навукі і хрысьціянскай этыкі астаецца адраджанай, вызваленай і аб'яднанай Беларусі.

Z bielaruskaj katalickaj niwy.

Prośba. „Bieł. Katalickaje Wydawectwa“ prystupaje da drukawańnia nowaha wydawnia biela. malitaŭnika „Hołas Duży“ i duża prosić ludziej dobrej woli pamahć jamu ŭ hetym hrašowaj achwilaraj. Hrošy stać na adras: Wilnia, kaśc. św. Duchy, Ks. Ad. Stankiewič.

I bielarus i ukrainiec. a. A. Dubrouski, Rektar Unijackaj Seminarii ŭ Dubnie, pajechaŭ u Rym z dwuma nowa-paśwłačanymi unijackimi świaśceniikami, z jakich adzin ukrainiec, a druhi, Anton Šarejka, bielarus.

Archimandryt a. F. Abrantowicz z Charbinu 4.V. prybył u Rym i byŭ na audyjencyi ŭ św. Ajca. Prabyŭszy jaki miesiac u Rymie, a. Archimandryt u druhoj pałowie leta adwiedaje

Nawahradak, adkul pachodzić, a tak-ža Wilniu i Druju.

Na ŭschodni abrad Ks. prof. dr. J. Tarasewicz (Ameryka) ma je pryńiać ŭschodni abrad i paśwlaćca ŭnijnej pracy starod bielarusaŭ i rasiejcaŭ u Amerycy.

Nowy ksiendz-bielarus. Niadaŭna wyśwjačany na ksiandza kleryk Wilenskiej Duch. Seminarii dyjkan Piotr Waslučonek, rodan z Dzisiejščyny, bielarus. Źadajem Jamu pamysłać pracy na niwie Bożej i narodnaji.

25-lećcie ksiandzoŭstwa. Šyroka wiadamy ŭ Wilni Ks. Ul. Tałočka światkuje sioleta 25-lećcie swajho ksiandzoŭstwa. Dastojnamu Jubilantu hetym składamy naŭy ŭčyryja pažadani ŭstakaj pamysnać!

Sproba dziaŭžaŭnaha pierawarotu ŭ Litwie

U noč z 6 na 7 het. miesiaca ŭ Koŭnie, była sproba dziaŭžaŭnaha pierawarotu. Sprobu hetu rabiła hrupa maładych aficeraŭ litoiŭskaj armii, jakija prychiłna nastaułeny da asoby b. premjera — prof. Voldemarasa. Sproba adnak nie ŭdałasia. Ciapier henaja hrupka aficeraŭ i prof. Voldemaras aryštawany. Prezydent Smietona zajawił, što winoiŭnych budzie sudzić nie nadzwyczajny (darażny) sud, a sud zwyčajny, bo ŭ hetaj sprobie nia było nia tolki zabojstwa, ale nawet nia było i pabojaŭ.

Pašla henaj sproby rewalucyi ŭrad Tubelisa padaŭsia ŭ adstauku. Prezydent adstauku pryńiaŭ i daručił premjeru Tubelisu zarhanizawać ŭrad nowy. Nowy ŭrad utwaryłsia ŭ nastupnym składzie:

Tubelis — premjer, Lozoraitis — ministr zahranicznych spraŭ, Rustejka — min. unutranych spr., Aleksa — min. ziemlarobstwa, Tunkunas — min. aświety, Stanišauskis — min. kamunikacyj, hien. Schnuekte — min. wajen. spr., Šylingas — min. sprawiadliwaści, Šakienis — dziaŭžaŭny kantraler.

Spatkańnie dwuch dyktataraŭ — Hitlera z Mussolinim.

U paławinie hetaha miesiaca ma je spatkacca Hitler z Musolinim. Dyktatar Niemiecŭ z dyktataram Itali majuć spatkacca ŭ miastowiaści kala Wenecyi.

Wiestka ab spatkańni hetych dwuch dyktataraŭ wyklikała ŭ Francyi wialikaje ŭrażańnie. Dy i ničoha dziŭnaha.

Čechasławačyna z Rumynijaj przyznali S.S.R.R.

Dasiul Čechasławačyna i Rumynija nie przyznawali Sawiećtaŭ za praŭnuju ŭladu ŭ b. Rasiei. Apośnimi dniami hetaja dźwie dziaŭżawy sawiećkuju ŭladu SSR przyznali. Pryčynaj

hetaha palityčnaha chodu biazumoŭna jość ahresyŭnaja pastawa Niemiecŭ z polska-niamieckim paktem ab nieahresii (ab nienapadańni).

Polska-niamieckaja „družba“.

Pašla paktu ab nienapadańni miż Polščaj i Niemiecŭnaja pačynajecca i polska-niamieckaja družba. Hetymi dniami przyjażdżaŭ ŭ Warszawu da Pala-

koŭ u hości niamiecki ministr prapaandy hitlerauskaj palityki Goebels U Warsławie jako uračysta spatykali haścina prymali. Słowam, družba

Wybary ŭ haradzkija samaŭrady.

Apośnimi dniami adbyłisia wybary ŭ haradzkija samaŭrady ŭ bolšych haradoch Polšcy. Usiudy niby pieramahaje Be-Be, ale heta tolkiak wyladaaje, a ŭ sapraŭdaści ŭsiudy rastuć upływy endecyi. U Łodzi dyk i wiel-

mi jaskrawa wyjawiliŭsia upływy endecyi i ŭpadak papularnaści ŭ narodzie Be-Be. U Warsławie, kažuć, wybary ŭ haradzki samaŭrad adłożany na wosień. Tam endecyja taksama mocnaja.

toje samaje (wiadama — mučynal) staŭ kupuć tabaku samuju krepkuju. Adnak-ža dola na hety raz ŭsmichnułaŭsia i da Marcuka: syn jahony, Michał Marcinoŭski, z niejkej przyčyny, ci jak ludzi bakteli — praz pratekciju, byŭ naznačany probarszczam u Zawalaku, u hetu samuju Zawalaku, hdzie stary Marcuk byŭ storożam u Haradzieskim Zamku. Michał tolki try hady byŭ wikarym.

Zawalackaja parachwija była wielmi wialikaja, a ksiendz Marcinoŭski byŭ duża małady — nia mieŭ tryccaci hadoŭ, dyk z adnej starony była ŭ parachwii wialikaja radaść, bo maładoha ksiandza ludzi wielmi lubiać, a z druhoj — i wialikaje dziwa, što taki-hetaki i tak skora wyskačyŭ u haru, dy adrazu tak wysaka. Dyk woś raziŭsia wieatka, što jon nadta wučony i nawiet — z wialikich panoŭ, ale... ludzi znali bačku, a bačka byŭ Marcuk.

Samo saboju jasna, što stary Marcuk z radaściami pakinuŭ starażawańnie ŭ Zamku, nawiet nie dabyŭszy miesiaca i, choć z niejkim niedawieram i stracham, ale paśpiešna pieranioŭsia da syna ŭ klabaniju, a tam zakuryŭ ksiandzoŭskuju tabaku u swajej mużyckaj lulcy, u ksiandzoŭskich pakojach. A Marcucyha asieła pry kuchni; i woś dumali staraja tut i wieku dakanać. Ksiandzoŭskaja tabaka była niejka modnaja i pahnioŭcaja: Marcuk da jaje skora przywyk i kuryŭ z hlybokaj zaciażkaj i z poŭnym zdawaleńniem. A Marcucyha żyćcio ŭ kuchni spadabalaŭsia taksama: pry tym staraja, ŭčyryja pamaliŭšysia, lubiła dobra pierakusić, pahawaryć i pacikawicca.

Ale pania haspadynia skora spachmurnieła, stała kaprysić, a nareście stała pytacca u probarszcza ab raščot.

— Što, pani? čamu tak? jakaja przyčyna? — pytaŭsia zaniepakojeny ksiendz Michał.

— At, tak: już ja nia mogen... — adnieki wałasia haspadynia, paśpiešna składała swaje manatki, bo nazaŭtra wybirałasia ŭ darohu.

Ksiendz Marcinoŭski nia moh sabie i pradstawić haspadarki i kuchni biez haspadyni: użo try hady była jana pry im. Unasledawaŭ jaje ad swajho probarszcza na papieraŭnaji parachwii, hdzie zastupaŭ jaho — chworaha.

I dziwa — nia dziwa! bo haspadynia była ba-ba rezwaja i trezwaja: użo mieła wialikuju praktyku — pierajšla niekalki probarszczaŭ, a dwuch pachawała, znała kożnaha gusti noraŭ, umieła kożnamu patrapić i ŭsio pastawić na swaim. Nosiłać z saboju ŭsie haspadarskija i chatnija klučy, padabrala ŭmiełaj rukoju ŭsio wierchawodztwa. A ksiandzoŭskija bački zaŭsiody ŭwachodzić u darohu kożnaj haspadyni — budź jana choć ŭwiataja! Tak jano wyšla i tut, bo tak jano i ŭsiudy wychodzić...

Dyk woś haspadynia ksiandza Marcinoŭskaha, pania Paŭlina, pa mužu Paŭloŭskaha (bo była ŭdawoju), stała sabiracca ŭ darohu. Sabirałasia wielmi doŭha; pry tym rabiła wialiki stuk i šum, bo wielmi śpiałaŭsia, ale ŭsie rečy pierakładała pa razoŭ dziełać i nijak nie mahła sabracca. Ruki jaje dryželi, i niejka asablita jeżyłisia tyja try čornyja wałasy, što raśli na barodaŭcy, što krasawałasia na jejnaj lewaj ščace. A celaja rešta siwawatych wałasoŭ (haspadynia chadziła z hołaj haławoju) raspaŭzałasia, wisieła na wuśach i lezła ŭ wočy.

— Nu, ale jakaja przyčyna? dapytywaŭsia kniendz Marcinoŭski.

— Kali-ż ja nie mahu skazać, — adkazywałasia haspadynia: bo to datyča, kaža, probarszczawych bačkoŭ. Dyk jak-ža jaskažu... ja nie mogen...

I tut uderyła ŭ taki plać, što aź zachlipywałasia.

— Tolki proša ksiendza — kazała: — dać mnie

Roznyja wiestki.

Z POLŠCY.

Rabiny ŭ kardynała. Nadowiaćcy delehacyja żydoŭskich rabinaŭ u Polščy žywiłasia da warsaŭskaha kardynała Kakoŭskaha i padała memoryjał, u jakim rabiny žalacca na palakoŭ za prociŭżydoŭskija nastroi. Kardynał adkazaŭ, što pryncypowa praciwicca antysemityzmu, bo heta niazgodna z chryścijanskaj nawukaj. Adnačasna kardynał zaklikaŭ rabinaŭ, kab i jany barolisia z biazbożnasciaj.

Jašče adzin zakon. U prezydium Rady Ministaraŭ pastupił projekt zakonu ab aptekach, pawodle jakoha prawa na przyhatoiŭwanie lekaŭ nawet dla chatnaji żywioly ma je być przyznany tolki dla koncesijanawanych aptekaŭ. Sens i wynik hetkaha zakonu moža być tolki toj, što stasawańnie lekaŭ dla żywioly — i biez toho wielmi niaznačajne — pašla ŭwachodu ŭ siłu nazwanaha zakonu susim abarwiecca, bo apteka dla sielana całkom niedastupnaja.

Kooperacyja ŭ Polščy. Na 1 studzienia siol. ŭ celaj Polšcy było 22.734 kooperatywy ŭsiakaha widu. Z hetaha liku sajuznich kooperatywaŭ było tolki 11.762, a niesajuznich — 10.972. Sajuznija kooperatywy padzieleny byli hetak: ziemlarobskaje „Ziednočenie“ — 3.842 koop., „Unija“ — 1.369, Rewiz. Saj. Ukr. kooperatywaŭ — 3.411, sajuz kooper. spażywieckich „Społem“ — 845, sajuz koop. wajskowych — 263, sajuz kooperat. pamieśkalnych — 102, 3 sajuzy kooperatywy żydoŭskich — 102, 5 sajuzaŭ niamieckich — 1.005.

Pawodle nacyjanalnej przy należności sajuznich kooperatywaŭ u Polščy, polskich kooperatywaŭ jość 6.421, a nia polskich — 5.341. U sapraŭdnaści-ż hety lik budzie dla palakoŭ jašče mienš karysny, bo ŭ liku polskich sajuznich kooperatywaŭ zalicżany i ŭsie kooperatywy bielaruskija, jakija daheul swajho nacyjanalnaha Sajuzu tymčasam jašče nia majuć.

Z ZAHRANICY.

Śpiakota ŭ Amerycy. U Zi. Št. Ameryki ad samaj wasny niama dażdžoŭ i wielmi prażyć sonca. Z przy ny sušy paŭstajuć wializernija lasnyja pażary. Ułady zabaranili, kab nihto i nahoj nia ŭstupaŭ u les. Pašewy na poli śpiakliŭsia; trawu wysmałiła. Urad zahadaŭ wykupić ad sielan palawinu skaciny, dla jakoj niama paŭy ciapier i niawiedama ci wyraśćcie korma zimu. Ciapier tam użo nie biadu-juć, što ŭsiudy nadpradukcyja i stara-jucca zablaspiećcyca ad hoładu.

U Francyi polskim robotnikom niama pracy. Nadowiaćcy przybył z Francyi ŭ Polščę čačwierty z čarhi

transport polskich robotnikaŭ, jakim admowili pracu ŭ francuskich ŭschodach. Ahulam, ciapier wiarnułaŭsia ŭ Polščę z Francyi 2.500 robotnikaŭ.

Pahroza dalejšaha hoładu ŭ Sawietach. U Sawietach sioleta mała prachodzić daždzy; u krainach SSR. panuje suša, jakaja pahraža je nieura-đżajem. Dzieła hetaha wa ŭsiej krainie proletarijatu paŭstaje pahroza dalejšaha hoładu. U hetaj sprawie ŭrad wydaŭ użo i dekret, ale što z hetaha — nia ŭsio-ż pa przykazu robiacca.

„Miortwyja duży“ u sawieckaj nawucy. U „Проблемах животноводства“ (aficyjnoj dziaŭžaŭnaj ziemlarobskaj sekcyi SSSR, sakawik-krawawik 1934), pobać z pracami zasłuhoŭwajućymi na biazumoŭnaje przyznawanie, znachodzim pracy przyhatowania da duku jašče prad wajnoj. Pry kancy-ż redakcyja „Problemaŭ“ robić horkija dakory prezydiumu Ziemlarobskaj Akademii im. Lenina, što jon nie wladzie ewidencyi pracu paasobnych nawukowych i daśledčych ustanowaŭ. Bo woś dziakujućy hetkamu biazładździu zdaryŭsia nastupny fakt: u śpiskach nazwanaj Akademii wialasia cely rad hadoŭ daśledčaja zootechničnaja stancyja, na pracy katoraj — publikawanyja drukam — i na aplatu nawukowaha persenalu jšli ahramadnyja sumy. Tymčasam kontro-la wykazała, što hetkaja stancyja nikoli nie isnawała. — Heta dyk „štuka“.

Z KRAJU.

Tyfus. U Dzisiejščynie ŭžnoŭ ŭzyrcca tyfus; sanitarnaja komisijana-dowiaćcy śćwierdziła 49 wypadkaŭ tyfusu.

Bura i piaruny. Nadowiaćcy nad Dzisiejščynaj pranieślasia bura z piarunami. Piaron zabiił adnaho pastucha i niekalki sztuk skaciny.

Z WILNI.

Bielaruskaje pradstaŭleńnie. U niedzielu 17.VI. s.h. Bielaruski Studenski Sajuz iadzić u zali Litoŭskaha Stud. Sajuzu (Wilenska 28) pradstaŭleńnie koncert, z nastupnaj prahramaj:

- 1) „Na paetyckaj wyšyni“ — sceniŭny twor J. Chworasta.
- 2) Bielaruskija narodnyja pieśni, wykanae chor pad kiraŭnictwam R. Šyrmu. Pačatak a hadzinie 8 (20). Pry ŭwachodzie padpisany list na karyść B.S. Sajuzu.

ГРАМАДЗЯНЕ Усе на ніву культуры! Гдзе няма, — арганізуйце турткі Беларускага Інстытуту Гаспадаркі і Культуры, а ідзе ўжо заложаныя — узмацніце ў іх працу!

furmanku, bo ja jutro pojada, bo ja nie mogen...

— Dosić toho, — kazaŭ probarszcz, pačuŭszy ŭ sercy adwahu, a ŭladu ŭ rukach: — dosiść pani nia pajedzieš, bo ja nia pušču. A z bačkami ja ŭladžu tak, kab pani była haspadyniaj i pani budzieš haspadyniaj! Raskładaaj, pani, swaje kufry i biarysia za rabotu: woś zaŭtra przyjażdża je da mianie nowy wikary i ja mušu pryńiać jaho jak nale-żyć. A ŭsio, proša pani, dobra budzie. Ja tak pastanaŭlaju i ŭsio!

— Jak, jak, wikary? A chto jon, a skul jon, a ci małady? — pytałasia haspadynia, pracirajućy wočy. I — tak i astałasia pania haspadynia.

Ale tut ksiendz Marcinoŭski krepka zadumaŭsia, bo było čaho: nia wiedaŭ, što rabić z bačkami. Bo i sapraŭdy sprawa była wielmi trudnaja: stary Marcuk byŭ čalawiek duża dobry, i spakojny, i pabożny, a nawiet spahadliwy i pracawity; ale... byŭ jon prosty Marcuk i ŭsiol! Napchaje, bywała, dalikatnaj tabaki ŭ swaju lulku i pykaje ŭ salonie. A pośle rażaniec pierabiraje, ci molicca z na-bożnaj knižki. Jano to moža i ničoha, ale woś zdarałi-sia, bywała, hości, dyk ksiandzu Marcinoŭskamu choćty wačej pazyč! — stydna i abidna, bo stary i hawaryŭ da ŭsiech paprostu, jakoby, to tak i treba...

A staraja Marcucyha nia hadziłasia z paniaj haspadyniaj: jano to moža i taksama ničoha, ale časam starucha nia wiedała, jak što nezywajecca ŭ ksiandzoŭskaj kuchni, dyk aź haspadyni samoj było stydna i abidna; bo Marcucyha taksama hawaryła paprostu, nu i miałaŭsia pad rukami i lezła ŭ wočy.

Nia raz, bywała, ksiendz Marcinoŭski „pio-k-raki“ pierad haściami z przyčyny swajho bački; a pa-ni haspadynia nia raz, bywała, najelaŭsia stydu pierad čużymi ludźmi z przyčyny ksiandzoŭskaj matki.

Piśmy z wioski.

Subotnickaja čacharda.

Subotniki, Lidskaha paw. Ad samaha pačatku polskaha panawańnia ŭ Subotnickaj hminie niama spakoju. Praŭdu kažuć, dyk nihto ŭ hminie i nia bjecca, ale kab tam kali było spakojna, dyk taksama nie. Najbolš tam harmidaru ad hminnaj palityki; u hminie patrebnaj tolki adzin wojt, a achwotnikaŭ na heny pasad šmat. Była kaliś u našaj hminie baračba i ideowaja: našy ludzi staralisia nie-dapućić da hminnaj ŭłady čužyncaŭ. Ale ciapier užo nia toje, ciapier baračba Be-Bekaŭ za wojtaŭski pasad ci prašciej kažuć—za karyta. Brydka hladzić na biezičewuju baračbu pa-noj pretendujućych na wojtaŭskaje stanowišča tolki dzieła taho, kab dar-wacca da karyta. I woś u hetaj barač-bie za wojtaŭskuju pensiju publična skačuć nieprzyzwaltuju čachardu dwa młajscowaja Be-Be-ki, demoralizujuć mładoje pakaleńnie, jakoje da spraŭ samaŭradu padychodzić moža i idejna. Para spynić henaje platušynaje zawadyjactwa i dać u hminie miejsca elementu ideowamu. p—k.

S.M.P. u biełaruskaj parafii.

Dzierka ŭščyna, Dzisienskaha paw. Hady sa dwa tamu ks. Nawickamu ŭdałosia žłapić u nas polskuju arhanizacyju SMP. (Stoważyŭnie młodziŭ polskiej). Hetu arhanizacyju polskija kslandzy nazywajuć katalickaj akcyjaj. Charakter arhanizacyi SMP. nacyjanalistyčna polski, jakaja ŭ nas starajecca paźwłarynamu prahlynuć biełarusau i pieratrawić na palakoŭ. Heta adnak joj nie ŭdajecca: nia moža ani prahlynuć biełarusau, ani prahlynuć pieratrawić. Ksiondz, pryhlada-jućysia na heta, lajaŭ biełarusau i „Bieł. Krynicu,” jakija, jak kazaŭ jon, nie dojuć raźwiwacca i raści jahonamu SMP. Biełarusy, pasłuchaŭšy hetkaj „katalickaj” akcyi SMP, uziali i ŭsie adtuł wypisalisia, kab ksiondz i nia mieŭ pryčyny ich lajać.

Hety pastupak niachaj budzie prykładam i dla druhich. ŭsie biełarusy pawinny wypisacca z SMP.

Tutejšy.

Ab жыццi ў нашай вёсцы.

Люшнева, Баранавіцкага paw. Чытаючы „Бел. Крыніцу,” спаты-каем многа вестак з усіх куткоў нашай многапакутнай беларускай краіны. Гэныя весткі захавацілі і мяне напісаць у газету аб жыццi ў нашай вёсцы.

Люшнева—гэта ня вёсачка, а вя-лікае сяло: — каля 200 хат і ёсьць цэрква. Жыхары нашага сяла ўсе праваслаўныя і ўсе сьведомыя бе-ларусы.

Сяло нашае прыгожае; пася-род сяла стаіць добра збудаваная мураваная цэрква. У цэркве мала калі хто бывае, яна заўсёды пу-стая, людзі ў цэркву перасталі ха-дзіць, на набажэнствы прыходзіць

толькі каля дзесятка жанчын. Пры-чынай гэтаму прадусім тое, што ў нашай цэркве пануе „рускі дух” і „Русь пахнець.” У царкоўным жыццi ў нас пануе сямейны лад: бацьшкі паставіў свайго сына дзячком і гэтак пасямейнаму ды іна „руско-польскі” лад паказэннаму спаўняюць „хрысьціянска-апосталь-скі” ўрад у беларускім сяле.

Бацьшкі наш ужо стары ча-лавек; надта ня любіць беларускай мовы, а сялян любіць толькі тады, калі яны даюць яму грошы. Дзеля гэтага ён ня мае ў нашым народзе павагі і народ яго не далюбівае. Дзеля гэтага стаіць апушчанай цэр-ква і ніхто ў цэркву ня ходзіць.

Самая балючая справа — гэта школа. Прад вайной у нас была расейская 2 кл. школа, было 3 вучыцляў: да 200 вучняў. У 1915 го-дзе збудавалі добры школьны бу-дынак. Будынак гэты немцы, ў ча-се акупацыі, перавязьлі ў Моўчадзь на станцыю, а палікі ў 1922 годзе перавязьлі ў мястэчка і паставілі касьцёл. Цяпер у нас школьнага будынку няма, школа, польская, месціцца ў цеснай хаце. Вучаць у нас дзяцей толькі папольску, то-лку з гэтакіх навук няма, бо дзеці зусім не разумеюць чужой поль-скай мовы. У нашай вёсцы бацькі два разы падавалі дэкларацыі на беларускую школу і стойка бара-нілі беларускай школы, калі „ба-дал” вёскальны інспэктар, адна-роднай беларускай школы нам не-далі і адчынілі ў нас школу поль-скую.

Коопэрацыя ў нас глыбака ўжо запусьціла карэньні. Яшчэ прад вайной у нас была спажывецкая коопэратыва, ад каторай астаўся адзін будынак. У 1927 г. паўстаў коопэратыў на нова пад называм „Прагрэс,” які і цяпер добра раз-віваецца, конкуруючы з дзьвюма прыватнымі крамамі. Цікава, што мяйсцовая інтэлігенцыя, сьвяшчэ-нік і вучыцляў, у гэты коопэратыў не належаць; польскія вучыцляў ні-чога ў нашым коопэратыве і ня купляюць.

Была ў нас і малачарня; у 1928 годзе ва ўсей Баранавіцкай надта быў пашыраны гэты рух малачарняў, а цяпер многія ня існу-юць, пакінуўшы па сабе ўспадчыне нямала доўгу. Наша малачарня па-кінула дарагу машыну „Alfa La-wal,” якая цяпер ржаве і псу-ецца і каля 5000 зл. доўгу. Пама-галі закладаць малачарню павета-вы аграном і інструктар і схвотна тады радзілі і дараджалі, а цяпер, калі трэба сплываць доўг, гэтых дарадчыкаў і прыцеляў і на груш-кі ў вёску не заманеш.

Ёсьць у Люшневе і каса „Стэф-чыка, якая пачала ў нас сьвюдзей-насьць у 1930 г. Кажуць, што яна захварэла на крызіс, які надта ло-міць і яна ўжо зусім слабая—ледзь дышае.

Праведзена ў нас мэльэрацыя, праводзіцца і комасацыя. Мэльэра-цыя закончана ў 1933 годзе. Праў-да, балота асушылі, але высахла і трава; кажучь, што трэба бара-наваць і сеяць травы, дык і вы-расьце. Комасацыя чакае зацьвер-джаньня; сёлета пераходзім на ху-тары. Не абышлося і без пакрыў-джаных; ацэнка зямлі была зроб-лена з паспехам і несправядліва.

Многа чаго ёсьць і яшчэ больш пісаць, але хай будзе на другі раз.

На заканчэньне заклікаю бра-тоў беларусаў пісаць у сваю род-ную газету „Беларускую Крыніцу,” выяўляючы свае баячкі, гора, па-трэбы і радасьці, бо толькі праз га-зету мы лепш пазнаем самі сябе і аб нас даведаюцца другія народы.

Міхась Марудны.

Hoład i samahubstwy.

Porplišča, Dzisienskaha paw. U našaj wakolicy straśna pačali žy-rycca samahubstwy. U w. Warhanach prad wačyma susiedziaŭ pawiesiŭsia čaławiek; jaho adratawali, ale pażyŭ-šy paru dzion, jon zastrelŭsia. Nie žčaršćwieła mahiła hetaha, namahaŭ-sia ŭtapićca druhi, katoraha wyławili i tak-ža adratawali.

Pryčynaj hetaha musć žudasnoje materjalnaje palažeńnie našaj wakoli-cy, jakoje rodzić rospač i žnieachwoč- waje ludziej da žyćcia. I sapraŭdy, žudasnaje žyćcio našych ludziej, hoład kruhom wa ŭsiech wloskach. Dajuć siakuju-takuju zapamohu, ale heta lu- dziej nie zdawalaje i nia wiesialić. Za- pamohi razdaje hminnaje samaŭrada- wa-administracyjnaje načalstwa, pry pomačy miascowaj palicyi.

U nas wojtam polski asadnik, jon zawioŭ u hminie wajskowy para- dak: interesanty šparša meldujucca wojtu, a paśla haworać ab swaich sprawach, h. zn. stanowiacca „nawy- ciażku,” kažać chto jany i skul, a paśla haworać ab sprawie. Našy ludzi choć da hetkich paradkaŭ i nia prywykli, ad- nak starajucca patraplać načalstwu, bo kali nie dahodziš, dyk moža być i jašče horš.

Hałodny.

Biełaruskasć trymajecca.

Sapraŭdy ŭ čaroŭnym kutočku pałożany naš Topilec, Biełastockaha paw. Da jaho z usich bakoŭ padyści možna. Na t raka Narwa ŭ hetym ni- komu nie pieraskodzie, bo jana nas tolki čutačku dakranaje. Tut jość les i piasok i balota. Užo takaja biełaru- skaja naša wlosačka, što jaje i apisać ciažka! Maladziaŭ naša na ŭračystym mitynhu družna pastanawiła ŭżywać słowa „jość”, zamiest taho, jak stary- ja dahetul hawaryli „je”. Paśla tako- ha mitynhu ŭ Topilcu usle ciapier haworać tolki „jość”.

Nadta-ž pryhožaŭja naša cerkaŭka, a stary naš chaŭturny čwintar, dyk jašče pryhažejšy!

Cienieńkaja, wostrańkaja, na asob- nym čwintary siarod žmieńki dreŭcaŭ, stać naša cerkaŭka, jak śnieh bieł-

kaja i blazustanku hladzić jana ŭ nie- ba, zaŭsiody nam prypaminajuć Boha.

Na chaŭturnym čwintary razleży- lisia paważna ciažkija, močam pa- roszyja, biełaruskija kamieńni — heta pamiatniki pa biełaruskich niabožy- kach.

Ale woś ciapier jaki świet pašoŭ! Naš baciuška prawie słužbu ŭ cark- wie, a małakasos nad carkwoj bjeć u struny bałalajki, abo hitary!

Da šlubu pryjeduć maładyja ŭ carkwu, dyk pad carkwoj družbanty ich stajać z nažami, a paśla da paŭ- šmierci pabjucce.

Naš wojčańka — čaławiek užo sta- reńki i praniaty čužym dla nas ma- skoŭskim ducham, a nam tutaka by- lo-by kudy lepiej mieć baciušku bieł- aruska.

Palityka załazie i ŭ carkwu kala nas unijackuju. Dyk my da unii jašče tak krepka nie śpiašajemsia!

Kali hdzie na Biełarusi druhaja wioska pachwalicca moža swajej bieł- aruskaścij, dyk naš Topilec u hetym zajmie pieršaje miesca.

Biełaruskaje ŭ nas žyćcio maje swaju historyju. Našu wiosku nazwać možna biełaruskaj respublikaj. My žu- kali takich i hetakich daroh u biełar- uskim adradžeńni. My čytali roznyja prahramy i spatykalisia nie z adnym ahitataram.

Jašče i dahetul u nas jość ludzi, što čamuści wyzwaleńnie biełaruskaha narodu bacioŭ ŭ Maskwie. A jość tak- sama i druhija, što chacieli-b usiej dušoj Biełarus addać Waršawie.

Niadaŭna tak pryhožaŭja naša wio- sačka — ciapier zhareła. I nihto nia wiedaje, ad čoho jana ŭnočy zapaliła- sia. Ale naš čaławiek, jak taja muraška, užo ŭziaŭsia za rabotu i składaje sa- bie nowuju chatu.

Ad ludziej naša wioska mnoha ciarpić niesprawialniasci. Što kamu da taho, što my ŭ wloscy majem bieł- aruskuju biblijatečku? A blahim lu- dziam, dyk i heta karcić!

Što kamu da taho, što naša za- bijackaja moładź kaliści dawala staŭ- nyja biełaruskija spektakli, ale i heta našym woraham woka kole. Ale ničo- ha, naša wlosačka pierażywie ŭsio blahoje!

Jak pa pažary my adbudujemsia, tak i Topilec naš astancecca mocnym prociŭ usich warožych nam siłaŭ.

T.

Centralny Urad Bieł. Instytutu H. i Kult. pawiedamlaje ŭsiech siabroŭ, što jość NOWYJA ZNAČKI INSTY- TUTU ŭ canie 50 hr. za štu- ku z pierasyłkaj (pry bolšaj kolkaści). Wypiswajuć znački, treba prysylać brošy ŭ Centralu Instytutu, (Zawal- naja 1), pawiedamlajuć adnačasna, skolki značkoŭ wysłać mužčynskich, a skolki žanočych (žanočyja z špil- kaj, jak broška).

Dr. St. Hrynkievič.

Chalera.

Słowa ŭ nas nadta papularnae. Nia wiedajem my, kolki ŭ jom žachliwaha žmieštu. Chalera—heta adna z tych zarazau, jakija ŭ našaj staroncy kaliś bywali čašciej, a jakaja zaŭsiody panuje ŭ da- lokaj Indyi (Azii), dzieła čaho i zowiecca chaleraju indyjskaju.

Adtuł uplaršyni ŭ Eŭropie pabačyli jaje ŭ 1823 h. Ad taje pary było da 10 epidemijaŭ z blazkocym likam achwilaraŭ. Wyklikaŭšy chale- re bakteryjami, padobnymi pad mikraskopam da maleńkaje koski. Nadta dobra rastuć u kiškoch ča- ławieka. Dobryja im umowy ŭsludy, dzie wilhotna. Najbolšy worah chalery sonka, jakoje suŭyć i hreje.

Paśla paru dzion wolnaści pačynajuć chwora- ha mučyć wanity, a potym blazupynnaja wolnaść, amal zuslim blaz nijakich bolaŭ. Wyparažnieńni ma- juć koler poliŭki z ryžam (pry tyfusie koler po- liŭki z harocham). Užo ŭ praclahu paru dzion chwory zuslim niadužeje, śnieje, ruki i nohi čala- dziejuć, trybuch miakki, hołas achrypšy, twar chud- nieje, spazmy ŭ ciahlicach i kraŭ. Nia tolki što nia- ma harački, a na t temperatura mienšaje, jak by- waje zaŭsiody. Časta ŭ hety čas chworoby chwory pamiraje. Pry azdaraŭleńni wanity i wolnaść robiac- ca mienšymi i chwory pamaleńku papraŭlajucca.

Jak zaŭsiody ŭ chworobach zaraznych, najlep- šym sposobam zmaheńnia z imi heta nie dapućić da pažyreńnia chworoby. Padumaŭšy ab tym, što zaraznyja chworoby pažyrajucca praz bakteryi i što žmieńšańnie mahčymaści raspaŭsiudžańnia bakterijaŭ raŭniajacca žn i stažeńniu samae krynicy chworoby, pačynajem rozumieć dumku kwarantanaŭ, na jakich hetulki było ŭ nas stohnaŭ. Padumać tolki—puścić u niekalki tysiačach ludziej adnaho-dwuch chwo- rych, dyk tyja zapahaniać celyja pawiety. Z samaju chworobaju horš rmahacca, lahčej nie dapućić, kab jana pajawilasja.

Dzieła taho, što chalera raspaŭsiudžwajecca najbolš praz wadu, dyk z jeju, kali tolki pačujecie ab epidemii, ci ab paasobnych wypadkach, treba być i najbolš aściarožnym. Pić abo wadu zuslim peŭnuju z boku čyścińi (prykładam wada z wada- prawodu, jak i znachodzicca pod kantrolaju bakte- ryalohičnaju), abo pić wadu pierawaranuju. Treba rupicca, kab nie paškodzić blahoju strawaju stra- watraŭčaha aparatu, nia jeći ciažkich strawaŭ, sy- rych fruktaŭ, nia pić harełki, adnym słowam — nie rabić ničoha, što mahlo-b chacia kryšku papsawać nam żywot, jak kažuć. U takim „papsawanym ży- wacie” bakteryi chalery lahčej razrastucca i piera- mohuć čaławieka. Nikoli nia jeści syroje harodni- ny, bo ŭ jaje z ziamli mahli dastacca bekteryi.

Nieabchodnaść čyścińi ruk i ciela žjaŭljajecca zakonam i pry chalery, asabliwa dla tych, chto ma-

je tyja ci inšyja adnošiny z chworym. Myć z my- lam, jašče lepš sa ščotkaju, wyčyščać dobra pad kipcliamy, myć ruki wadoju z lekami dezynfekcyj- nymi i h. d.

Nia myj chuścia na rečcy u paru epidemii, bo nikoli nia wiedaješ, ci z chuściom nie prynia- sieš z wady bakterijaŭ chalery.

Kali nia hledziać na ŭsiu rupliwaść, paka- žacca pamiž nami chwory, treba jaho pieršym čy- nam izolawać, heta značyć — addzialić ad zdaro- wych, pasłać ŭ asobnuju izbu, kamoru i h. d. Ru- picca, kab niačystoty chworaha wyliwać u jamu, palituju dezynfekcyjnymi lekami (najtaniejšy spo- sab dezynfekcyi heta wapienneje małako, jakoje robicca z razroblenaj wadoju lasawanaj wapny).

I zaŭsiody treba pamińć, što najlepš dla chworaha i dla nas, kali-b mahli jaho addać da lekarni. Jon miece imie lepšy dahlad, a chatnija mien- šuju niebiašpieku, što pachwarejuć samyja.

Kali chwory z chaleraju astajecca ŭ chacie, treba hladzić za čyścińioju kala jaho. Z lekaŭ pa- čatna dawać rycynu, potym wuhal sa spalonych i raściortych kościu; kropki na wolnaść (T-ra opii); lewatywy z tym samym wuhlom. Pry mocnych wa- nitach dawać kusočki lodu. Nadta dobra rabić ciop- lyja wenny, butelki z haračaju wadoju pad nohi, nacirać ciela spirtusam.

Strawa tolki lohkaja, redka.